

Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2020/2021

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

SPIS TREŚCI

Wydatki na szkolne potrzeby dzieci	1
Dodatkowe, płatne zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe.....	4
Zasięg zjawiska.....	4
Czynniki wpływające na finansowanie dodatkowych zajęć.....	6
Popularność różnego rodzaju płatnych zajęć dodatkowych.....	7
Deklarowana wysokość wydatków na dodatkowe, płatne zajęcia	10

Początek roku szkolnego dla osób mających dzieci w wieku szkolnym to tradycyjnie okres zwiększonych wydatków, wynikających z konieczności wyposażenia uczniów choćby w nowe przybory szkolne, a także uiszczania różnego rodzaju obowiązkowych opłat związanych ze szkołą. W tym roku w związku z epidemią do zwykłych wydatków doszły zapewne koszty zakupu maseczek i środków do dezynfekcji dłoni. Każdego roku wielu rodziców decydowało się na wysłanie swoich dzieci na dodatkowe, płatne zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe. Tegoroczne badanie¹ pokazuje zarówno, jak kształtują się, w porównaniu z poprzednimi latami, wydatki rodziców związane z rozpoczęciem nowego roku szkolnego, jak i skłonność do wykupywania dzieciom dodatkowych zajęć w stanie epidemii, ale w sytuacji, gdy jeszcze wszystkie szkoły co do zasady pracowały w trybie stacjonarnym i nie było m.in. zakazu działalności basenów i siłowni.

WYDATKI NA SZKOLNE POTRZEBY DZIECI

Przeciętne wydatki rodziców mających dzieci, które uczęszczają do szkoły podstawowej, średniej lub branżowej, związane z ich potrzebami szkolnymi na początku roku szkolnego 2020/2021 są zbliżone do deklarowanych na początku poprzedniego roku szkolnego². W tym roku na zaspokojenie szkolnych potrzeb dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja) rodziny wydały średnio 1189 zł, czyli przeciętnie o 69 zł więcej niż rok temu (106% kwoty zeszłorocznej). W porównaniu z poprzednim rokiem nie wzrosła jednak wysokość mediany deklarowanych wydatków, która wynosi 1000 zł (por. rys. 1).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (364) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

- wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),
- wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,
- samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

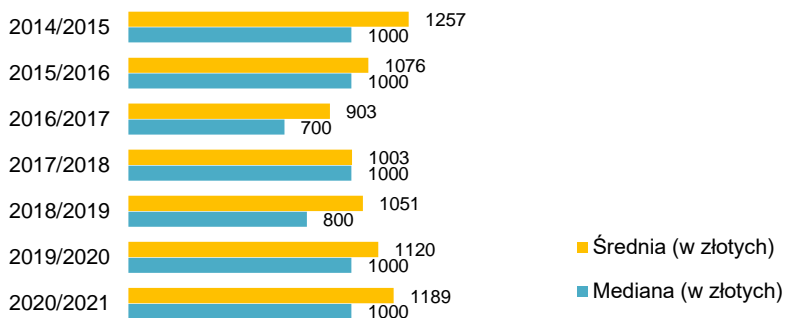
We wszystkich trzech przypadkach ankieta miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 28 września do 8 października 2020 roku na próbie liczącej 1133 osoby (w tym: 65,3% metodą CAPI, 22,9% – CATI i 11,7% – CAWI).

Na pytania o wydatki związane z rozpoczęciem nowego roku szkolnego odpowiadali rodzice mający dzieci w wieku szkolnym (N=255).

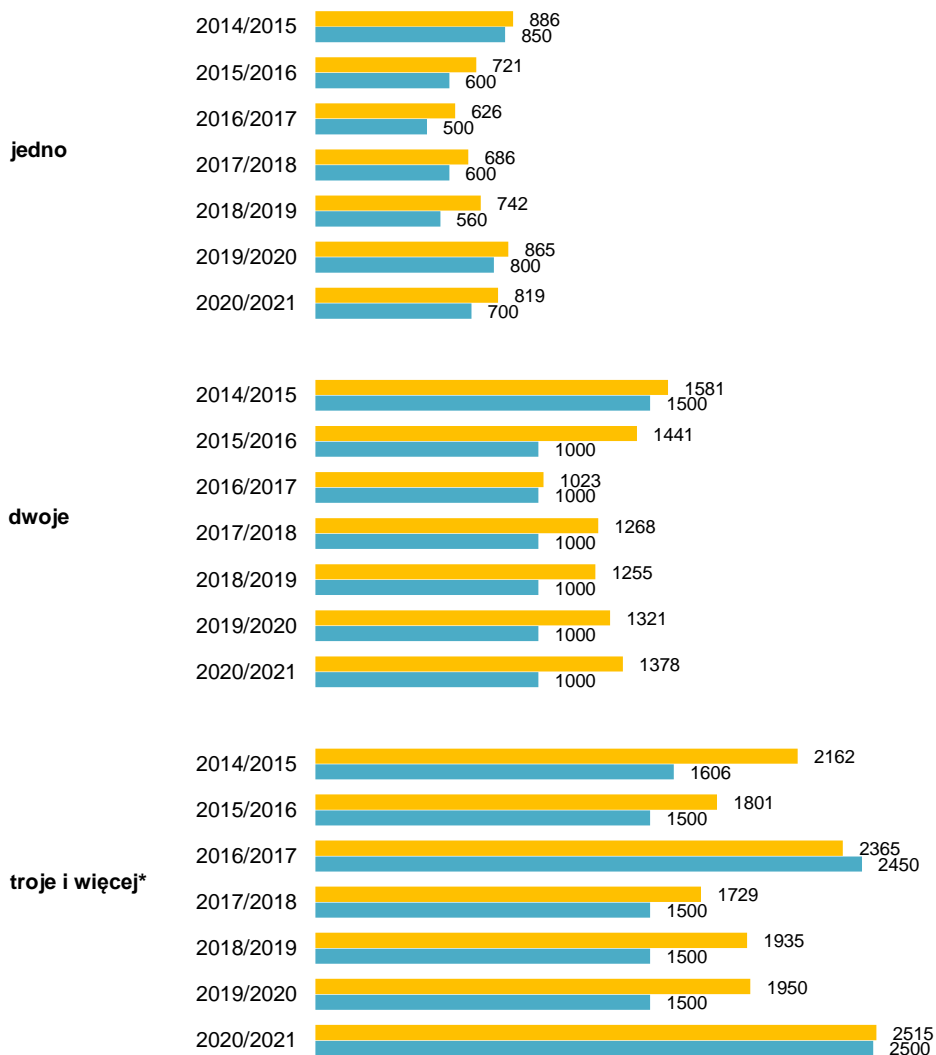
² Por. komunikat CBOS „Wydatki rodziców na edukację dzieci w roku szkolnym 2019/2020”, październik 2019 (oprac. B. Badora).

RYS. 1. Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja)?

Ogół rodziców mających dzieci w wieku szkolnym

Wydatki w zależności od liczby dzieci w wieku szkolnym:

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy interpretować ostrożnie z powodu małej ich liczebności w badanej próbie

Warto dodać, iż łączne wydatki do 1000 zł (mediana tegorocznego rozkładu) zadeklarowało obecnie 57% rodziców, czyli o 6 punktów procentowych mniej niż przed rokiem (por. tab. 1). Kwoty powyżej tysiąca złotych zadeklarowało 28% badanych (spadek o 2 punkty procentowe w stosunku do ubiegłego roku), natomiast 15% (wzrost o 8 punktów) nie potrafiło określić sumy tych wydatków (por. tab. 1). Z deklaracji rodziców wynika, iż – tak jak w poprzednich latach – najczęściej na potrzeby dzieci związane z rozpoczęciem roku szkolnego wydawano 1000 zł (wartość modalna, którą wymienił co piąty badany).

TABELA 1

Wysokość wydatków związanych z rozpoczęciem roku szkolnego*	Deklaracje osób mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)											
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	N=248	N=234	N=254	N=217	N=256	N=216	N=266	N=244	N=228	N=258	N=196	N=255
w procentach												
Brak wydatków	1	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	0
Do 300 zł	5	5	5	4	1	1	11	10	10	5	6	3
301–500 zł	16	19	14	15	6	10	13	25	16	24	17	16
501–800 zł	23	22	24	21	28	15	15	14	18	20	21	17
801–1000 zł	21	23	21	21	24	29	27	17	24	21	19	21
1001–1500 zł	14	11	11	16	16	20	10	8	12	10	15	10
Powyżej 1500 zł	10	13	15	18	20	17	14	10	11	14	15	18
Nieokreślone wydatki	10	7	10	5	4	7	9	16	8	6	7	15

* Pytanie brzmiało: „Ile mniej więcej pieniędzy przeznaczył(a) Pan(i) w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego na szkolne potrzeby swoich dzieci (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. na ubezpieczenie, czesne, internat, stancję)?”

Z analiz wielozmiennowych³ wynika, że – tak jak w poprzednich badaniach – wysokość ogólnych kwot przeznaczanych przez rodziców na potrzeby edukacyjne dzieci w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego zależy przede wszystkim od liczby uczniów w rodzinie. W przypadku rodzin z jednym dzieckiem łączne wydatki na wyprawkę szkolną wyniosły na początku obecnego roku szkolnego średnio 819 zł, łącznie dla dwojga uczniów było to średnio 1378 zł, natomiast w rodzinach z co najmniej trojgiem dzieci uczęszczających do wymienionych szkół średnio wydano 2515 zł. Różnice widoczne są także w wysokości median wydatków szkolnych poniesionych przez poszczególne typy rodzin (odpowiednio wynoszą one 700 zł, 1000 zł i 2500 zł) – por. rys. 1. W porównaniu z ubiegłym rokiem minimalnie spadły wydatki w rodzinach z jednym dzieckiem w wieku szkolnym, natomiast wzrosły w przypadku konieczności wyposażenia na nowy rok szkolny co najmniej dwójki dzieci, przy czym najbardziej wzrosły deklarowane wydatki w rodzinach z co najmniej trójką dzieci w wieku szkolnym i średnio wynoszą one obecnie 129% kwoty zeszłorocznej.

³ Wykorzystano moduł IBM SPSS Decision Trees.

Również dane dotyczące deklarowanych wydatków w związku z rozpoczęciem nowego roku szkolnego w przeliczeniu na jednego ucznia w rodzinie pokazują, iż przeciętne wydatki na zabezpieczenie potrzeb szkolnych dzieci od ubiegłego roku wzrosły w niewielkim stopniu. Na początku tego roku szkolnego rodzice wydali przeciętnie – w przeliczeniu na jedno dziecko – 770 zł (średnia), czyli o 5 zł więcej niż przed rokiem (101% ubiegłorocznej kwoty). W porównaniu z poprzednim rokiem bardziej wyraźnie wzrosła jednak mediana wydatków szkolnych *per capita*, która wyniosła w tym roku 700 zł (100 zł więcej niż przed rokiem). Warto też dodać, iż za niewielki ogólny wzrost wydatków w przeliczeniu na jedno dziecko odpowiadają wydatki rodzin, które musiały wyposażyć do szkoły więcej niż jedno dziecko.

TABELA 2

Liczba dzieci w wieku szkolnym na utrzymaniu rodziny	Średnie wydatki rodziców w związku z rozpoczęciem roku szkolnego w przeliczeniu na jedno dziecko w wieku szkolnym (według terminów badań)												Wydatki w roku 2020 w odniesieniu do wydatków w roku 2019
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
	w złotych												
Jedno	669	686	709	766	899	886	721	626	686	742	865	819	95%
Dwoje	588	668	649	682	731	791	721	511	634	628	660	689	104%
Troje i więcej*	433	532	509	654	668	580	488	723	521	552	573	799	139%
Ogółem	601	662	668	725	826	828	695	588	649	679	765	770	101%

* Wyniki dotyczące rodziców mających troje lub więcej dzieci w wieku szkolnym należy interpretować ostrożnie z powodu małej ich liczebności w badanej próbie

Tak jak w poprzednich latach nie ma istotnych statystycznie różnic w deklarowanych wydatkach związanych z rozpoczęciem roku szkolnego w zależności od poziomu dochodów *per capita* w gospodarstwie domowym oraz od oceny warunków materialnych własnego gospodarstwa domowego.

DODATKOWE, PŁATNE ZAJĘCIA EDUKACYJNE I OGÓLNOROZWOJOWE

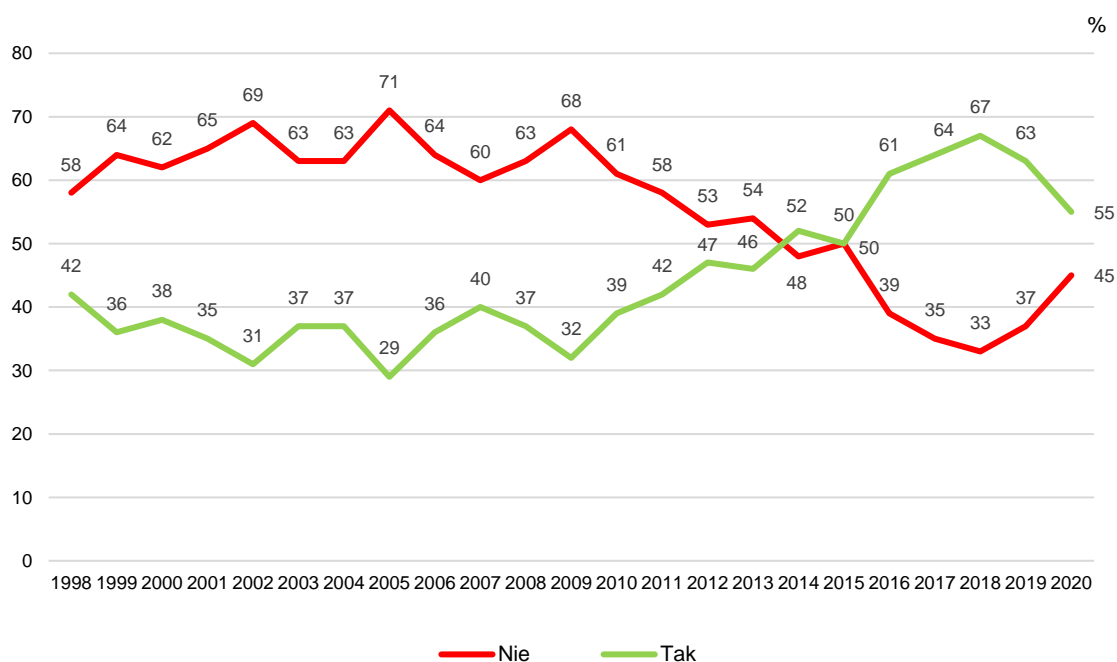
Zasięg zjawiska

Kwestia finansowania przez rodziców mających dzieci w wieku szkolnym różnego typu zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych jest przedmiotem naszych badań od 1998 roku. Do roku 2011 dodatkowe zajęcia edukacyjne i ogólnorozwojowe (w szkole lub poza nią) opłacała swoim dzieciom znacząca, ale pozostająca w mniejszości grupa rodziców. W roku szkolnym 2012/2013 odsetek rodziców zainteresowanych dodatkowymi, płatnymi zajęciami dla swoich dzieci zbliżył się do 50% badanej populacji. Na początku roku szkolnego 2014/2015 po raz pierwszy w historii naszych badań zamierzała to zrobić ponad połowa (52%) respondentów mających dzieci w wieku szkolnym, a w kolejnym roku taki zamiar miał co drugi rodzic. W roku szkolnym 2016/2017 nastąpił znaczący wzrost i aż 61% rodziców zadeklarowało, iż przynajmniej jedno z ich dzieci będzie uczęszczać na

płatne zajęcia dodatkowe. W następnych latach popularność posyłania dzieci w wieku szkolnym na dodatkowe, płatne zajęcia nadal rosła i w efekcie po rozpoczęciu roku szkolnego 2018/2019 dwie trzecie (67%) rodziców twierdziło, że przynajmniej jedno z ich dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w rozpoczętym roku szkolnym na takie zajęcia. Trend ten jednak się nie utrzymał i na początku roku szkolnego 2019/2020 odnotowaliśmy niewielki (o 4 punkty procentowe) spadek zainteresowania rodziców płatnymi zajęciami pozalekcyjnymi dla dzieci w wieku szkolnym. Rok szkolny 2020/2021, nadzwyczajny z uwagi na stan epidemii, przyniósł kontynuację trendu spadkowego, choć nadal większość (55%) respondentów z gospodarstw domowych, w których są dzieci w wieku szkolnym, pytanych w ostatnich dniach września i pierwszym tygodniu października zadeklarowała, że któreś z dzieci uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na opłacane przez nich zajęcia dodatkowe. Warto dodać, że – tak jak w poprzednich latach – zdecydowana większość rodziców, którzy postanowili opłacać dzieciom dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe, zamierza posłać na nie wszystkie swoje dzieci (83% z tej grupy, co stanowi 45% ogółu badanych mających dzieci w wieku szkolnym).

CBOS

RYS. 2. Czy któreś z Pana(i) dzieci będących w wieku szkolnym uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe, opłacane przez Pana(i)ą w szkole lub poza szkołą?

Odpowiedzi osób mających dzieci w wieku szkolnym. Z obliczeń wyłączono odmowy odpowiedzi

Czynniki wpływające na finansowanie dodatkowych zajęć

Przeprowadzane w ostatnich latach wielozmiennowe analizy statystyczne wykazują, iż na decyzję o posłaniu dzieci na płatne zajęcia pozalekcyjne wpływa przede wszystkim poziom wykształcenia rodziców – im jest on wyższy, tym szanse dzieci na korzystanie z takich zajęć są większe. W tym roku szkolnym, tak jak w poprzednich latach, największą szansę na takie zajęcia mają te dzieci, których rodzice legitymują się wyższym wykształceniem – dodatkowe zajęcia finansuje swoim dzieciom aż 71% z nich. Na finansowanie pozalekcyjnych zajęć decyduje się też większość (57%) rodziców ze średnim wykształceniem i tylko 32% – z zasadniczym zawodowym lub niższym. Warto też dodać, iż w porównaniu z ubiegłym rokiem największy spadek zainteresowania tego typu zajęciami dla dzieci nastąpił w rodzinach respondentów z wyższym wykształceniem (o 19 punktów procentowych, z 90% do 71%)⁴, co może sugerować, iż znaczenie przy podejmowaniu decyzji o posyłaniu dzieci na dodatkowe płatne zajęcia ma panująca epidemia.

TABELA 3

Czy któreś z Pana(i) dzieci będących w wieku szkolnym uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe, opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?	Wykształcenie rodzica		
	zasadnicze zawodowe lub niższe	średnie	wyższe
	w procentach		
Tak	32	57	71
Nie	68	43	29

Ponadto, mimo iż nadal utrzymuje się też zróżnicowanie szans na korzystanie z dodatkowych, płatnych zajęć edukacyjnych i ogólnorozwojowych w zależności od miejsca zamieszkania dzieci, to na początku tego roku szkolnego, w porównaniu z poprzednim rokiem, największy spadek (o 17 punktów procentowych, ze 100% do 83%) nastąpił w miastach liczących co najmniej 500 tysięcy mieszkańców, czyli tam, gdzie potencjalne ryzyko zetknięcia się z nosicielem nowego koronawirusa jest największe. W tym roku szkolnym nadal jednak prawdopodobieństwo, że z płatnych zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych skorzystają dzieci mieszkające w miastach, jest znacznie większe niż w przypadku dzieci wiejskich.

TABELA 4

Czy któreś z Pana(i) dzieci będących w wieku szkolnym uczęszcza lub będzie uczęszczać w bieżącym roku szkolnym na zajęcia dodatkowe, opłacane przez Pana(ią) w szkole lub poza szkołą?	Odpowiedzi respondentów według miejsca zamieszkania				
	wieś	miasto według liczby mieszkańców			
		do 19 999	20 000 – 99 999	100 000 – 499 999	500 000 i więcej
w procentach					
Tak	40	64	66	61	83
Nie	60	36	34	39	17

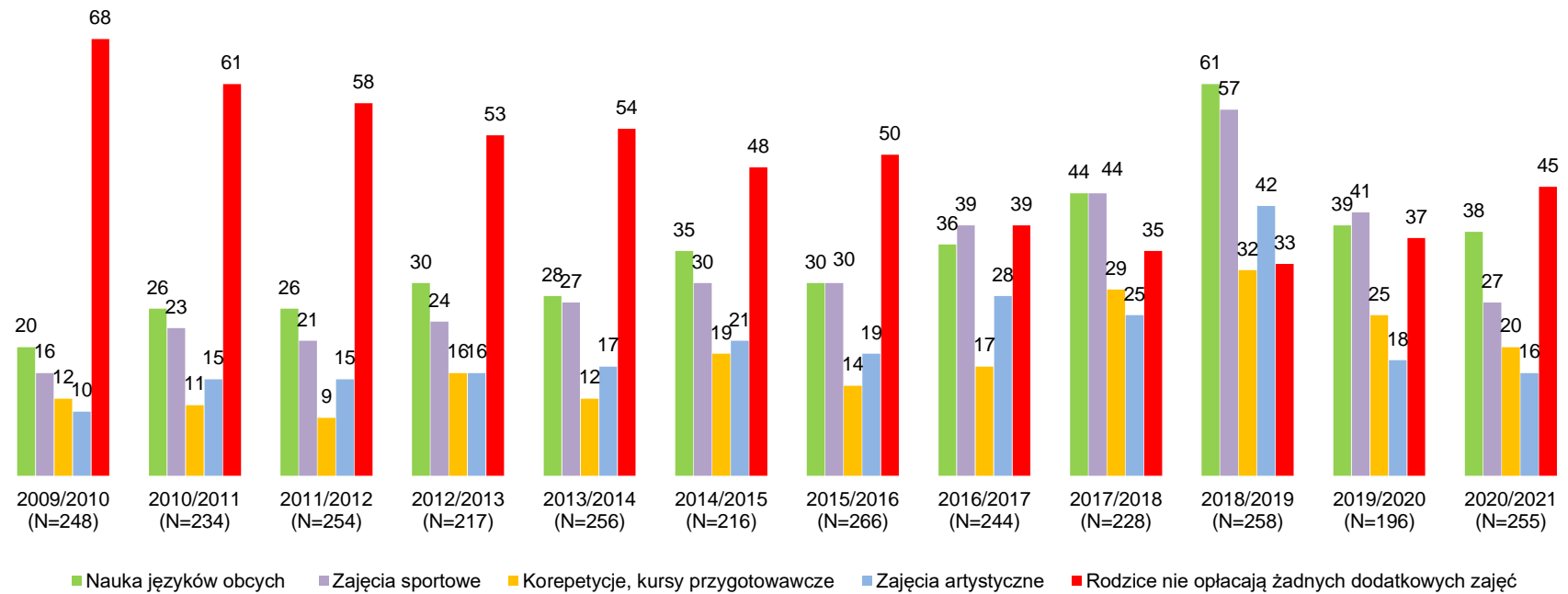
⁴ Por. przypis 2.

Popularność różnego rodzaju płatnych zajęć dodatkowych

Na początku roku szkolnego 2020/2021, w porównaniu z rokiem ubiegłym, zmniejszyły się odsetki rodzin posyłających dzieci na wszystkie rodzaje dodatkowych płatnych zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych, ale największy spadek zainteresowania dotknął zajęcia sportowe, które obecnie opłaca lub zamierza opłacać uczniom 27% rodzin (od poprzedniego roku szkolnego spadek o 14 punktów procentowych) – por. rys. 3 i tab. 5.

Najpopularniejszym rodzajem płatnych zajęć edukacyjnych dla dzieci i młodzieży jest obecnie nauka języków obcych, którą w tym roku finansuje lub zamierza sfinansować 38% rodzin, w których są dzieci w wieku szkolnym, a więc tylko nieznacznie mniej (spadek o 1 punkt procentowy) niż przed rokiem. Patrząc z dłuższej perspektywy można też powiedzieć, iż popyt na dodatkowe płatne nauczanie języków obcych dzieci i młodzieży w wieku szkolnym jest relatywnie stabilny. Na drugim miejscu po względem popularności znalazły się w tym roku, wspomniane wcześniej, zajęcia sportowe (27%). Na trzeciej pozycji pod względem częstości wskazań uplasowały się korepetycje i kursy przygotowawcze, które w tym roku zdecydowała się opłacać dzieciom co piąta rodzina, w której są uczniowie (20%, od poprzedniego roku spadek o 5 punktów procentowych). Tradycyjnie jeszcze mniej popularne są płatne zajęcia artystyczne (16%, od poprzedniego roku spadek o 2 punkty).

RYS. 3. Płatne zajęcia pozalekcyjne

Deklaracje rodziców mających dzieci w wieku szkolnym. Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj zajęć

TABELA 5

Na jakie dodatkowo opłacane przez Pana(ią) zajęcia uczęszczają lub będą uczęszczać Pana(i) dzieci w wieku szkolnym? Czy są to:	Odpowiedzi twierdzące respondentów mających dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)																						
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
	N=384	N=363	N=314	N=295	N=372	N=311	N=284	N=280	N=260	N=335	N=286	N=248	N=234	N=254	N=217	N=256	N=216	N=266	N=244	N=228	N=258	N=196	N=255
	w procentach																						
– nauka języków obcych	30	26	30	24	22	27	26	23	25	28	25	20	26	26	30	28	35	30	36	44	61	39	38
– zajęcia sportowe	13	11	13	14	12	17	18	13	16	16	15	16	23	21	24	27	30	30	39	44	57	41	27
– korepetycje, kursy przygotowawcze	13	8	10	9	8	8	8	7	6	11	8	12	11	9	16	12	19	14	17	29	32	25	20
– zajęcia artystyczne	7	6	6	6	8	11	9	6	12	10	12	10	15	15	16	17	21	19	28	25	42	18	16
Inne	2	1	3	2	2	2	3	1	2	2	3	2	3	2	5	4	5	3	2	5	7	6	2*
Rodzice nie opłacają żadnych dodatkowych zajęć	58	64	62	65	69	63	63	71	64	60	63	68	61	58	53	54	48	50	39	35	33	37	45

* Wymieniono: trening umiejętności społecznych, kurs ratownika wodnego, matematykę, rozwijanie umiejętności szkolnych, terapię zajęciową i rehabilitację

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ badani mogli wskazać więcej niż jeden rodzaj zajęć

Deklarowana wysokość wydatków na dodatkowe, płatne zajęcia

Łączne deklарowane kwoty, jakie rodzice przeznaczają miesięcznie na finansowanie dodatkowych zajęć edukacyjnych lub ogólnorozwojowych dla wszystkich swoich dzieci w wieku szkolnym, charakteryzują się – jak zwykle – dużą rozpiętością (w tym roku od 40 zł do 7000 zł miesięcznie). Średnia arytmetyczna tegorocznych deklарowanych miesięcznych wydatków wynosi 614 zł i jest ona wyższa od ubiegłorocznej o 96 złotych, czyli o niemal jedną piątą. W porównaniu z poprzednim rokiem nie wzrosła jednak mediana tych wydatków, która nadal wynosi 400 zł. Łącznie na wszystkie dzieci nie więcej niż 400 zł miesięcznie planuje wydawać na płatne zajęcia pozalekcyjne 51% rodziców, czyli o 1 punkt procentowy mniej niż przed rokiem. Najczęściej deklарowaną kwotą na dodatkowe zajęcia jest obecnie 300 zł (wartość modalna wskazywana przez 12% badanych).

W porównaniu z rokiem ubiegłym wzrosły również średnie miesięczne wydatki na dodatkowe zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe w przeliczeniu na jedno dziecko i obecnie wynoszą one 482 zł (wzrost o 31% w stosunku do poprzedniego roku). Nie wzrosła jednak mediana miesięcznego budżetu przeznaczanego na dodatkowe zajęcia w przeliczeniu na jednego ucznia i wynosi ona – tak jak przed rokiem – 300 zł.

TABELA 6

	Średnie miesięczne wydatki rodziców na dodatkowe zajęcia dzieci w wieku szkolnym (według terminów badań)											Wydatki w roku 2020 w odniesieniu do wydatków w roku 2019
	2009	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
	w złotych											
Na wszystkie dzieci korzystające z zajęć	266	362	350	376	363	334	532	581	421	518	614	119%
Na jedno dziecko korzystające z zajęć	234	281	296	268	296	274	158	455	309	368	482	131%

Przeciętne wydatki rodziców mających dzieci, które uczęszczają do szkoły podstawowej, średniej lub branżowej, związane z rozpoczęciem roku szkolnego 2020/2021 (podręczniki, przybory szkolne, mundurki, obowiązkowe opłaty, np. ubezpieczenie, czesne, internat, stancja) są zbliżone do deklарowanych na początku poprzedniego roku szkolnego. Na początku tego roku szkolnego rodzice, którzy mają dzieci w wieku szkolnym, wydali średnio 1189 zł, czyli przeciętnie o 69 zł więcej niż rok temu (106% kwoty zeszłorocznej). W porównaniu z poprzednim rokiem nie wzrosła wysokość mediany deklарowanych łącznych wydatków na potrzeby szkolne dzieci, która wynosi 1000 zł. Przeciętne deklарowane na początku tego roku szkolnego wydatki w przeliczeniu na jedno dziecko wyniosły natomiast 770 zł (średnia), czyli o 5 zł więcej niż przed rokiem (101% ubiegłorocznej kwoty).

Na początku roku szkolnego 2020/2021 odnotowaliśmy znaczący spadek (o 8 punktów procentowych) zainteresowania rodziców płatnymi zajęciami pozalekcyjnymi dla dzieci w wieku szkolnym, co może być związane z trwającym od marca stanem epidemii. Za taką interpretacją przemawia fakt, iż spadek ten w największym stopniu dotknął zajęcia sportowe (spadek o 14 punktów procentowych), które – w ocenie rodziców – mogą wiązać się z wyższym ryzykiem narażenia na kontakt z nowym koronawirusem SARS-CoV-2. Łącznie w tym roku szkolnym na jakiegokolwiek dodatkowe płatne zajęcia edukacyjne lub ogólnorozwojowe posyła albo zamierza posyłać swoje dzieci 55% rodzin, w których są dzieci w wieku szkolnym. Najbardziej popularne są dodatkowe lekcje języków obcych, które w tym roku szkolnym finansuje lub zamierza finansować uczniom 38% rodzin.

Opracowała

Barbara Badora